

زاراقیت ته ره بچ ره م وزینا خانی را

● رهشید نندی ●

زانستی دور نه که فین، ده می تم کاره کی و سا بخوینین و شروقه کهین، نه و راستی زی نه وه کو ملله تی کورد چونکی دگه ل هنده ملله تیت دی د ژیت ل فی ده فیری، مینا ملله تیت عه رب و فورس و تورک، تشته کی مسوگه رو د جهدايه، گه ره لو ببینین، کو گه له ک تیکه لیا نه زماني دناق وان ملله تان دا په دابوويه چ ژلائی په یقافه بیت، یان ژ لای وینه و زارافه و «ئیدیوم» ب کار ئینانیت نه زماني فه، هیش پتر، کاری نه ده بی وان ل ناف هوزانیت ئیکو دودا دیارکری به . .

له ورا ئاسایی به گه ره گه له ک زارافه و ئیدیوم ژ نه زمانیت نیزیك دناق ریزیت نه ده بی کوردی دا به رچاف بین!! چونکی یادیاره وان هوزانسانان تاما هوزان و نه ده بی وان ملله تان سه ح کرنه و جهی وان زارافه و ئیدیوما دناق ریزیت هوزانیت خودا خوش کری نه . .

قیجا هوزانثانیت مه، یان نه و زاراف و ئیدیوم ب وان نه زمانیت بیانی ب کار ثانینه، مینا هه بوونا زاراقیت نه ده بی عه ربی و فارسی دناق هوزانا کوردی دا، یان ژ ی نیشه رو ب کار ثانینه، ئانه کو نیف بیانی و نیف کوردی، یان ژ ی شیانه ب کوردیه کا خومالی ب کاربین . .

له ورا نه و زاراف گه له ک جاران ب زاراقیت هه می ملله تیت روژه لاتا ئیسلامی تینه هژماری، و خومالی ملله ته کی ب ته نی نین، هه ره سا ژ لایه کی دن فه

زاراف دسه زماني دا، په یشه که یان ژ په یشه کی پتره، دیارکرینا رامانه کا تایه تی و خومالی دده ت، و ئارمانجه کا دیارکری دگه هیئت، له ورا (زاراف) رامانه کا دورتر کورتر ژ رامانا په یفا ئاسایی خویا دکه ت، و مه و دایه کا به رفه هتر وهر دگریت، و جوانیه کا باشتر دده تی . . هه بوونا زارافا دناق هه ره نه زمانه کی دا، نشان و سیفه تا هیزو شیان و پیقه هاتنیت وی نه زماني به، و که فناتی و په سه نایه تی و وه راوو گه ش و بوونا به رده و اما وی نه زماني دیار دکه ت . . له ورا (زاراف) یان زانستی زارافا تایه کی نه زماني به و په نگه کی دیاری په هوان بیژیا وی نه زماني به . .

نه زماني کوردی زی مینا هه می نه زمانیت که فنارو په سه ن و خودان و هه رارو گه ش بوون، بی ده وله مه نده ب هه می په نگیت زارافا، ول گه له ک لاییت ژ بیانی، هه ره چه نده دفی وی راستی زی ده ست نشان کهین، کو نه مازه ژ لایی زاراقیت زانستی فه، مه کیماسی و بی سه روبه ری هه نه و نه م پیته گه له ک زاراقیت زانستی نه د هه می ده لیقیت نوی ده رکه فتیت زانستی نه فرودا . .

لی ژ بهر وی چه ندی کو ملله تی مه خوه ی میژوویه کا دریژه د لاو په خیت نه ده بی دا، له ورا نه م هیف دکهین، کو مشه و پر زاراقیت نه ده بی د تم په رتووکیت مه ییت نه ده بی دا هه نه، نه مازه ددیوانه هوزانیت کلاسیک دا . .

دفی نه م راستیه کا ئاشکه را زی ژ بیر نه کهین و ژ ریکا

ب کارئینانا وان زاراقا ل نک هوزانقائیت مه، کیماسی نائیته هژمارئی، بهلکو نه وروشت و پهلهوانی و چهله‌نگیا وان کفش دکت دوی دهلیقی دا، وشاره‌زایی ومهله‌فانیا وان خوب دکت د ده‌ریایا فره‌ها هوزانا روزه‌لاتئی ئیسلامی دا..

ل فی بابه‌تی مه دئی تم هنده‌کئی ل سهر زاراقائیت نه‌ده‌بی بنفیسین، ل با هوزانقائیتی ناقدارئی کورد (ئه‌حمه‌دئی خانی)..

(خانی) هوزانقائیتی زاناو مه‌له‌فانئی کورد، هژماره‌کا ئیک جار زیده ژ زاراقا دبه‌ره‌مه‌یت خوهدا ب کارئینانه، کو خواندن و راقه‌کرنا وان نرخه‌کا ئیک جار گران دده‌ته نفیسرو فه‌کوله‌رئی ئه‌فرو، .. چونکی ئه‌گهر ئه‌و زاراق ژ لایه‌کی فه ده‌ست ره‌نگین و پابسک بلندیا خانی دیارکهن و شاره‌زاییا وی و تیکه‌لیا وی دئه‌ده‌بیت ملله‌تیت نیزیک دا، ل وی چاخ و ده‌می ههر وه‌کی مه دیارکری، ژ لایه‌کئی دی‌فه، بو مه وی هندئی ژ ی دیارکهن، کا چ ره‌نگئی زاراقا د مه‌یدانا هوزانا کوردی، یا وی سهر ده‌می دا هه‌بوون و دبه‌ره‌لاف بوون، کو سهر ده‌می خانی ژ نافه‌راستا چه‌رخئی هه‌فدی و هه‌تا ده‌ست پی‌کرنا چه‌رخئی هه‌ژدی.. [۱۶۵۰ - ۱۷۰۷] ده‌می تم (زاراقا) ل با ئه‌حمه‌دئی خانی دبیین و فه‌دکولین وه‌سا دیار دبیت، کو وی گه‌له‌ک ب هوری و زانستی و شاره‌زایی زاراق ب کارئینانه، کو پوخته و نیفشکی زاراقائیت هه‌مه ره‌نگیت سهر ده‌می خو و بیری خو گفاشتینه ناف به‌ره‌می خودا..

د گوتاره‌کئی مینا فی گوتاری دا، کول کوفاره‌کئی بیته به‌لاف کرن، مه مه‌وداو ده‌لیقه نه‌دیت، ل سهر (زاراقا) بیه‌یقین، ده‌می به‌ره‌مه‌یت خانی دا، له‌وا مه ب تهنئی بیئا خو ل با شاکاری وی (مهم و زین)ئی فه‌دا، چونکی ئه‌و به‌ره‌م دکاریت نوینه‌ریا هه‌می به‌ره‌مه‌یت وی بکعت، ههر وه‌سا دئی مه‌ودایه‌کئی به‌رتاقل وه‌رگریت بو فی گوتاری.. ژ لایه‌کئی دن فه ده‌می مه هه‌می زاراقائیت (مهم و زین)ئی تیکفه‌داین و فه‌کولاین، وه‌لو خویاو ناشکهره‌بو، کو

خانی ئه‌ف زاراقه دگه‌له‌ک ره‌نگ و بوارو ده‌لیقیت ژ باندیا ب کارئینانه، وه‌می ره‌نگیت زاراقائیت سهر ده‌می خو دیارکرینه، مینا زاراقائیت زانستی و فه‌لسه‌فی و ته‌سه‌ووفی و فه‌له‌کی پزیشکی و موسیقی و... هند... کو دیارکرنه‌فان هه‌می ره‌نگیت زاراقا دورو دریزیه‌کا مه‌زن دئی ئیخته دناف گوتاری دا، و دور نینه دسه‌ر لاییت ویدا پا‌قائیت، وبارگرانیه‌کا مه‌زن دئی ئیخته سهر به‌ره‌ریت کوفاری.. له‌ورا مه باشته‌ر زانی تم دئی گوتاری دا، ههر ل سهر زاراقائیت نه‌ده‌بی ب په‌یقین و بیت دن بو هنده ده‌لیقیت دن بمین و جه‌یت خو ل سهر هنده به‌ره‌ریت دی بکهن.. ئانه‌کو ئه‌ف زاراقائیت نه‌و تم ل سهر باخقین، ههر ب تهنئی (هنده) زاراقائیت نه‌ده‌بی نه د (مهم و زین) ا خانی دا، وکیمن ژ گه‌له‌کا..

(خانی) بو‌خه‌ملاندنا هوزانا خود (مهم و زین)ئی دا گه‌له‌ک ره‌نگیت زاراقائیت نه‌ده‌بی ب کارئینانه، وب گه‌له‌ک ئه‌زمانا، هنده‌ک ژ وان زاراقائیت عه‌ره‌بی نه و هنده‌ک فارسی و چه‌نده‌کیت ترکی نه‌و ئه‌ویت دن ژ ی کوردی نه، تم دئی هنده‌ک ژ زاراقائیت وی بیت بیانی دیارکهن و هنده‌کیت دن کو بیانی نه‌و کوردی تام داینه و فونه‌تیک و قالبی کوردی بو دروست کریه، لی بارا پتر ژ زاراقائیت وی بیت کوردی دئی ئیخینه به‌رچاف، دا زاراقائیت ئه‌زمانی کوردی بیت وی سهر ده‌می دیار بین، دئی وی راستئی ناشکهره‌کین، کو ئه‌و زاراق مه‌رج نینه ژ دروستکرنا (خانی)بن، به‌لکو ته‌فاه‌ک ژ وان ژ لایئی هوزانقائیت به‌ری وی هاتینه ب کارئینان مینا (جزیری و حریری و ته‌یران)، ههر وه‌لو گه‌له‌ک زاراق ژ وان فارسی و عه‌ره‌بی نه، لی دقیت مافی خانی به‌رزه نه‌کهن و بیژین، ده‌ست ره‌نگینی و زیره‌کی و وی شون تلّیت وی ل سهر بره‌کا، وان زاراقا دیارن!!! (خانی)، ژ به‌ر هندئی کو ده‌ستی خو ب سهر هه‌می ئه‌زمانیت ده‌قه‌رئی را گه‌هاندبو، له‌ورا دبیین، مشه وی (زاراقه‌به‌ک) ب دو سی ئه‌زمانا ب کارئینی به‌هروه‌کی بو مه خویا دبیت..

- ۱ - ئابا ئەنگور: ئالفا تری، مەی، ئارق...
- ۲ - ئابا زەمزەم: ئالفا زەمزەم، زەمزەم ئەو بېرە یا ئیبراھیم پېغەمبەر (س) کولایی، وھتا نھۆ یامایی، وئەو کەسیت دچنە حەجی دشین ژى ئەخون.
- ۳ - ئابا زیندەگانى: ئالفا حەياتى، کانیا حەياتى، کو دېیزن چى ژى ئەخوت چ جارا نامریت، وەکی خدر پېغەمبەر (س).
- ۴ - ئاتە شکدە: جەھى پەرستانا ئاگرى، پەرستگەھیت زەردەشتیا بیت کەفن.
- ۵ - ئەجەبى: بیانى، کەسى نەنیاسى، خانى ژى ھەرب وى مەبەستى ب کار ئانى بە...
- ۶ - ئاشەقان: ئەو کەسە یى ل بەر ئاشى، دان و دکاکى دەھیریت...
- ۷ - ئاشنا: یناس، ھەقال، پى یناساندن...
- ۸ - ئەکسیر: ل دوی زانستى کیمیاى یى کەفن، مەعدەنەك بوو دشيا زىھى بکەتە زېر، یان مەعدەنیت دى ژى بگھوریت نوکە یى زانراو نینە...
- ۹ - ئەنگوشتەرى: ئەنگوستیرک، گوستیرک.
- ۱۰ - ئاھویا خەتەن: خەزالا دەشتا خەتەنى، کو ئەو خەزال ب بین خوشیا مشكى دناقدارن،
- ۱۱ - بادە نووش: مەى ئەخور، ئەو کەسى مەى ئەدخوت...
- ۱۲ - بەدرەنگە: رەنگ کرىت و نەشرین، کەشەفریت.
- ۱۳ - بەد سەرەنجام: دوماھى خراب، ئەو کەسى ئەنجاما وى یا خراب بیت...
- ۱۴ - بارگەھ: ئافاھى یا مەزن، جەھى روشتنا مەزناو سەرۆکا
- ۱۵ - بەزم: گوڤەند، حەفلە، شاھى
- ۱۶ - بەختى سیاہ: تالعی رەش، بەختى رەش.
- ۱۷ - بەگزادە: کوریت بەگا، کوریت مەزنا...
- ۱۸ - بەندە: بەنى، عەبد.
- ۱۹ - بەنگە: حەشیشە، گیایى ژ بیرچوونى، ژ ھش چوونى.
- ۲۰ - بەنى: بەندە، عەبد، کوپلە
- ۲۱ - بسک، زلف، جەعد: ھەر سى ئىك مەبەستن، بسکیت ژنکانن، کو ھندە جاران ل سەر رويا خەلەك دبن (جەعد)...
- ۲۲ - بلندە ئاشیان: ھیلینا بلند، (خانى) بو مەبەستا پایە بلندیا (زین)ى ب کارئینایە، ئانەکو ژ مالەکا ناقدارە.
- ۲۳ - بوتخانە: جەھى پەرستنا سەنەما، جەھى سەنەما
- ۲۴ - بورد بار: بین فرەھ، مل پەحن، خودان تەحەممول
- ۲۵ - بوسان: ماچى کرن.
- ۲۶ - بیدار: بەدرەنگە

- هشیار، نه‌نقستی
- ۲۷ - پابه‌ند:
- ب کارئینایه ..
- ۴۱ - تارمی چهارم:
- ته‌به‌قا چارمی ژ عسمانی، کول دویف زانستی فه‌له‌کنی
- ۲۸ - پهرده‌دار:
- بی‌گری‌دای، بی‌به‌ستی، بی‌زنجیرکری
- ۴۲ - تازی:
- خودان پهرده، یان ئەو کەسێ خۆل پشت پهرده‌ی
- ۴۳ - ته‌نناز:
- فه‌شارتی .. (خانی) بو خودی ب کارئینایه ..
- رووس، رووت، بی‌جل و لباس
- ۲۹ - پەر، بال:
- هر دوو ئیک مەبه‌ستن، پەرنیت بالندا.
- ۳۰ - پەروانە:
- ژ خەلکی دگرت ..
- ۳۱ - پەرورەری:
- ۴۴ - تَلپ:
- ئەو کەسێ یاریاو ترانا ب خەلکی دکەت، کیم و کاسیا
- ۳۲ - پەناهی عالم:
- کومەله‌کا مرو‌فایه یان تشتابه. گەله‌ک دنیزیک بن ..
- ۳۳ - پەبادە:
- ۴۵ - تورمی موسا:
- چیبایی تورمی ل سیناا مصری، ئەو چیبایه بی موسا
- ۳۴ - پربیزی:
- ۴۶ - تووتیا:
- پینگەمبەر (ع)، ل ویری دگەل خودی ناخفتی ..
- ۳۵ - پووشی:
- دەرمانەک بوو، ل وی سەردەمی بو ئیشیت چاڤا دهاته
- ۳۶ - پوول:
- ب کارئینان، قەس‌دیر.
- ۳۷ - پوینده:
- ۴۷ - جامی ناسمانی:
- ئەو عەسکەری ب پیا دجیت، پینچەوانە‌ی سوارا ..
- ۳۸ - پیلەوەر:
- ۴۸ - جامی مینا:
- گەله‌ک ناخفتن، گەله‌ک گوتن، ئثره.
- ۳۹ - پیش رهو:
- پەرداغا مەیی، یا رەنگ ئەسمانی، شینی فه‌بووی ..
- ۴۰ - پیش و پاش:
- پەرداغا مەیی، یا شوشەیی، (مینا شوشەیه.
- بۆ مەبه‌ستا دوودلی تیت، خانی بو حیلەو حەوالا
- ۴۱ - چار ئەرکان:
- ۴۲ - چەرخێ لەولەب:
- ۴۳ - چەشمە‌یا حەیاتیی:
- ۴۴ - کانی حەیاتیی، هەر وه‌سا ..
- باشوورو باکوورو روژەهلات و روژناڤا.
- ۴۵ - زفرینا لەولەبا دنیایی، ئانەکو هاتن و چوونا شه‌ف و روژا ..
- ۴۶ - چەشمە‌یا حەیاتیی:
- ۴۷ - کانی حەیاتیی، هەر وه‌سا ..

- ۵۴ - چاها زیقهنی:
- چالکه‌کا بچوکه ل نهرزنکا هنده کهسان، هوزانقائیت
کلاسیک گه‌له‌ک سالوقه‌ییت ژنی داین، ویا کری‌یه
نیشانه‌کا جوانی ل با کچان ..
- ۵۵ - چراغی زهرین:
- چرایی زیری، خانی بو (روژنی ب کارئینایه،
۵۶ - چله‌خانه:
- ئو کونجه، یا سوئی چل روژا پهرستنا خودی لی
دکه‌ن، و خوژ خه‌لکی ب دور دئینخن ..
- ۵۷ - چیکه‌ر:
- دروست که‌ر، ئو که‌سی تشته‌کی چی‌دکه‌ت، شیوی
نافی بکه‌ری‌یه (اسم فاعل)، خانی ب کارئینایه.
- ۵۸ - حه‌ره‌سه‌را:
- جهی رونشتنا ژنکیت مالی، ئو ئوده یان لایی مالی،
بی ژنک لی درونن ..
- ۵۹ - حه‌کیم، طه‌یب:
- دوختور، نو‌شدار، پزیشک.
- ۶۰ - حوسه‌ینی که‌ربه‌لا:
- ئیمام حوسه‌ین کورپی عه‌لی، نه‌فئی پیغه‌مبه‌ری (س)
ئووی ل که‌ربه‌لا سالاً (۶۱)ی کوچی ب ده‌ستی ئه‌مه‌ویا
هاتیه کوشتن ..
- ۶۱ - خاته‌م:
- گوستیرک ..
- ۶۲ - خاته‌ما سوله‌یمان:
- گوستیرکا سوله‌یمان پیغه‌مبه‌ر، کو ب جوانیا خو‌ناف
یی ده‌رکری، و ب بادانا وی عفریتیت ئه‌جنال به‌ر
خزمه‌تا سوله‌یمان پیغه‌مبه‌ر ناماده دبوون ..
- ۶۳ - خه‌سته:
- نه‌ساخ، نه‌خوش.
- ۶۴ - خه‌ت سیاه:
- لاویت سمبیل ره‌ش ..
- ۶۵ - خه‌تی روخ:
- ۶۶ - خه‌تی یاقووت:
- مویت سمبیل، هه‌کو ژ نوی ب سهر دکه‌ئن.
- ۶۷ - خه‌لقی ناساز:
- خه‌لکی خراب، خه‌لکی خه‌لدت ..
- ۶۸ - خله‌وخانه:
- جهی خلوا سوئیا و په‌رسا ئه‌هه‌هه
- ۶۹ - خه‌میا سکه‌نده‌ر:
- سه‌ددا ئه‌سکه‌نده‌ری، به‌ربه‌ستا ئه‌سکه‌نده‌ری
زولقه‌رنه‌ین به‌رامبه‌ری به‌ئجوج و مه‌ئجوجا ئافاکری ..
- ۷۰ - خود ره‌سته:
- من خو خو یی پی گه‌هاندی.
- ۷۱ - خوازگین:
- ئو چه‌ند که‌سیت دچن خوازگینیا کچه‌کی دخوازان بو
کوره‌کی ..
- ۷۲ - خو‌شه:
- ئویشی تری، یان هه‌ر تشته‌کی دی ..
- ۷۳ - خو‌هش ده‌نگ:
- ده‌نگ خو‌هش، ستران بیژی ده‌نگ خو‌هش.
- ۷۴ - خو‌هش ره‌نگ:
- جوان، ئو که‌سی ره‌نگ و رویی وی بی خو‌هش
بیت ..
- ۷۵ - خو‌هش نه‌وا:
- ئاوازیت موسیقی‌ییت خو‌هش ..
- ۷۶ - خونچه‌یا ده‌انی:
- بشکوژا ده‌فی، رامان بی ده‌ف و لیقیت جوانن، کو
هه‌می پیکفه وه‌کی بشکوژی‌نه ..
- ۷۷ - خیلانی موعتاد:
- تشتی نه‌ئاسایی، نه وه‌کی ییت دی، جودا ژ کریاریت
دی، خانی کاری خو (نقیسینا مه‌م و زینی) ب (خیلانی
موعتاد) ده‌ژمیریت ..
- ۷۸ - خیزان:

- ژار، هه ژار
 ۷۹ - ده‌رگه‌فان، قاپوچی:
 ئەو کەسە یی ل بەر ده‌رگه‌هی مه‌زنان رادوه‌ستیت، وئەو
 رتی دده‌ت، خه‌لك بېچته با کەسی مه‌زن ..
 ۸۰ - داماد:
 زاڤا، زاوا
 ۸۱ - ده‌مساز:
 ئەو کەسە یی مرووف دگه‌ل دپه‌ییت، بو ژبیره‌کرنی.
 ۸۲ - ده‌ورا به‌یتی:
 ل دوور زفرینا به‌ری ره‌ش،
 ۸۳ - ده‌وله‌تا دنی:
 ژیاننا فی دینایی، به‌روفاژی ژیاننا ئاخه‌رتی، خانی ل
 قیره بو وی چه‌ندی ب کاری ئینایه، کا چما کورد ل فی
 ژیاننی بی‌سه‌روبه‌رو په‌ریشانن!!
 ۸۴ - دراڤ:
 پاره.
 ۸۵ - دزدار:
 ئەو کەسی زیره‌فاینا کەلی دکر، سه‌رده‌می به‌ری‌دا.
 ۸۶ - دلدل:
 ماهینا ئیمامی عەلی (خ)
 ۸۷ - دوردانه:
 دندک دور، وه‌سفه بو مه‌یا جوان ره‌نگه‌ کو دندکیت
 وی وه‌کی دورانن.
 ۸۸ - دوکان وسووک:
 بازار
 ۸۹ - دینار:
 پاره، پارچه‌یه‌کا زیری یا گروفر بوو دگوتنی دینار،
 وناف و نیشانیت ده‌وله‌تی، وشکلی مه‌لکی یان سه‌روکی
 ده‌وله‌تی لی بوو...
 ۹۰ - دیوانه:
 های ژ خو نه‌مای، بی‌هش .. دین، بی‌ثاقل
 ۹۱ - ذو الفقار:
 شیرینی ئیمامی عەلی (خ).
 ۹۲ - ره‌ش چاف:
 چاف ره‌ش، سیفته‌تا جوانیا چافانه.
 ۹۳ - ره‌مل، ره‌ممال:
 سحر، سحرکرن، خه‌ف زانک، ئەو کەسی خه‌ف
 زانکی یی دکه‌ت..
 ۹۴ - راموسان:
 ماچی کرن..
 ۹۵ - ره‌نگین:
 ره‌نگه‌ کری، ره‌نگاو ره‌نگه، ره‌نگیت جوان..
 ۹۶ - پوسته‌م:
 روسته‌می زالی، په‌له‌وانی نافدار دمشه‌ه‌ناما
 فرده‌وسی‌دا، چیروکاوی یا مه‌علوومه..
 ۹۷ - زه‌نگین:
 ده‌وله‌مه‌ند، خودان پاره‌و ملک و مال،
 ۹۸ - زوله‌یخا:
 ژنا عه‌زیزی مصری، حه‌ز ل یوسف پیغه‌مبه‌ر (س)
 دکر..
 ۹۹ - زیندانی:
 گرتی، حه‌بسی، ئەو کەسی دزیندانی‌دا..
 ۱۰۰ - ژان:
 ئیشان، ده‌رد، ئەله‌م.
 ۱۰۱ - ساقی:
 ئەو کەسە یی مه‌یی دگیریت، ل هه‌ر جهه‌کی
 هه‌بیت..
 ۱۰۲ - سه‌رفراز، یان سه‌رفراز:
 سه‌ربلند، سه‌رئه‌فراز.
 ۱۰۳ - سه‌رکەش:
 ئاسی بووی، دسه‌ردا چووی، و (دینوی سه‌رکەش)
 مه‌به‌ست یی ئیلیسه..
 ۱۰۴ - سه‌رکۆل:
 ئەو کەسی چ تشت دسه‌ری نه‌بیت..

- ۱۰۵ - سه‌روهر: سه‌روك، مه‌زن.
- ۱۰۶ - سه‌روو قامه‌ت: قامه‌تا راست و جوانا مينا به‌ژنا سه‌رووی..
- ۱۰۷ - سه‌ره‌نگه: مه‌زنی هنده عه‌سكهری
- ۱۰۸ - سه‌كران: سه‌رخوه‌ش،
- ۱۰۹ - سه‌مه‌ن عوزار: كه‌زی و بسكیت جوانیت كه‌جا، مينا گولا یاسه‌مينا زهر..
- ۱۱۰ - سه‌مه‌ندی تازی.. كه‌حیلیت عه‌ره‌با، هه‌سپ و ماهینیت سوارین..
- ۱۱۱ - سه‌نده‌لووس و ثابه‌نووس: دوو ره‌نگیت داری‌نه، گران به‌سانه، بو كارو كوکی دارتراشی تینه ب كارئینان..
- ۱۱۲ - سه‌وفعه نشین: سه‌ومه‌عه، دیسان جهی سوفیایه، سه‌ومه‌عه نشین، رونشتی سه‌ومه‌عانه، ثانه‌كو سوفی‌یه.
- ۱۱۳ - سه‌را هارووت: هارووت و مارووت، دوو فرشته بوون، خودی فری كرنه نه‌ردی، لی ده‌ست ب خه‌له‌تیا كرن، خودی سزادان و سه‌رنشیف بیت هلاویستین هه‌تا روژا ئاخه‌ره‌تی، دبیزن وان (سحر) ل دنیایی به‌لاف كرن ونیشا خه‌لكی دان..
- ۱۱۴ - سه‌رشكی پرخوون: سه‌رشكی، نیشانی قه‌هری و دل ته‌نگی‌یه..
- ۱۱۵ - سه‌زاوار: لاتیقی وی‌یه، هه‌زی وی، ب سه‌ر وی‌قه‌یه.
- ۱۱۶ - سه‌فید نه‌حلام: خه‌ون و خیالیت سه‌ی، خه‌ونیت خووش..
- ۱۱۷ - سه‌ككه: پاره، نه‌و پاریت تینه چيكرن یان لیدان..
- ۱۱۸ - سه‌نوه‌ره: دارا كاژی، به‌ژنا جوان پی هاتی‌یه سالوقه‌دان.
- ۱۱۹ - سه‌وخه‌ن نه‌واز: ئاخفتن خووش، په‌یف دروست، نه‌و كه‌سی جوان دبه‌یثیت، وئاخفتنا وی ن دوی ژیریژی وزانستی بیت. (خانی) نه‌و زاراف بو هندی ب كارئینایه، كا كه‌نگی.
- ۱۲۰ - سه‌ورمه‌نی ره‌ش: كلی چافا، كلی ره‌ش، ده‌رمانه‌كه بو جوانی دكه‌نه ده‌وروبه‌را چافا..
- ۱۲۱ - سه‌ول: نال، پارچه‌یه‌كا ناسنی‌یه، دئیخه‌نه بنی بیت ده‌وارا، دا بشین ل ناف به‌ر وكه‌فرا ب ریقه‌ بچن، خانی ب رامانا تشتی بی به‌او بی نرخ ب كارئینایه.
- ۱۲۲ - سه‌یاسه‌ت: نه‌و زانسته بی ریقه‌برنا مروشان و ده‌وله‌تان باس دكه‌ت، ب مه‌عنا یه‌كسانی و وه‌کی ئیگی بی تیت، خانی هه‌ر وه‌سا ب كارئینایه، ثانه‌كو وه‌کی مه‌عنا یا نه‌و..
- ۱۲۳ - سه‌یراب: تیر ئاف، تزی ئاف، بو لیفیت ته‌رو جوان ب كارهاتی‌یه..
- ۱۲۴ - سه‌یفین زیقه‌ن: نه‌رزك سیف، سیفه‌تا جوانی‌یه..
- ۱۲۵ - سه‌یماب: ئافا مه‌عه‌ندی زیفی..
- ۱۲۶ - سه‌وباهی: له‌شكری، عه‌سكهری، نه‌وكه‌سیت سه‌ر ب عه‌سكهری‌فه..
- ۱۲۷ - سه‌ه‌رگاه: ده‌می سپیدی، سه‌ی زوی..
- ۱۲۸ - سه‌ینه‌سوژ: سه‌نگه سوژ، نه‌فینداری ده‌می دلی مروفی دسوژیت..
- ۱۲۹ - سه‌باباش:

- ۱۳۰ - شه پرهنګ: رهنګ تاري، وهكي شه ټي، خاني بو مه به ستا وسفا پرچا رهش ب كارئينايه.
- ۱۳۱ - شه تي كوور: نارمانج بي روبري ديچله په ..
- ۱۳۲ - شهر، بازيو: هردوو نيك مه به ستن، ب معنا (مه دينه).
- ۱۳۳ - شوره شهراب: شهرابا سوير، ب معنا فه خوارنا نه خو هوش تينه ب كارئينان ..
- ۱۳۴ - شهرابا گولگون: شهرابا يان مهيا رهنګدار، يا رهنګاو رهنګ.
- ۱۳۵ - شهر به تا هه لاهل: رهنګه كي زه هري به، يا كوشنده به، ژ له شي گيانداره كي دهر دكه ټيټ ..
- ۱۳۶ - شش جيهت: نارمانج ب شش جيهت تا، راست و چه پ و پيش و پاش و و ژوورو ژيرن ..
- ۱۳۷ - شه كره خوند: گرنژين وهكي شه كړي به، هر بو گرنژينا كچان تينه گوتن ..
- ۱۳۸ - شه كره ده هه ن: دهف وهكي شه كړي به، بو شرينيا دهف و ليقيت كچان تينه گوتن ..
- ۱۳۹ - شه كره له ب: ليف شه كره، بو شرينيا ليقيت كچان تينه كارئينان ..
- ۱۴۰ - شه مال: فه نر، چرا
- ۱۴۱ - شه مع: مومك، په روانه و مومك دوو په يقيت پيكفه به نندن د نه ده بي كلاسيكي دا ..
- ۱۴۲ - شه نگر ف: رهنګه كه ژ رهنګيت زيبه قى سوور
- ۱۴۳ - شه هري: بازيو، خهلكي بازيو ..
- ۱۴۴ - شه هسوارى خاوه ر: سوارى روژه لاتى، مه به ست بي روژه، كو سواره كي شه نگو هر روژ ژ روژه لاتى دهر دكه ټيټ ..
- ۱۴۵ - شين: شن، شيون، گري و شين
- ۱۴۶ - عه رعه ر: دارا هه فرستى، به ژنا جوان بي هاتى به سالوقه دان ..
- ۱۴۷ - عه زازيل: سه رو كي فريشتا بوو، خودى له عننه لى كره، نييليس شه يتان.
- ۱۴۸ - عام، عه وام: خه لك، ملله ت، چينا هه ژارو ته په سه ر.
- ۱۴۹ - عيشق بازي: نه ټيني، نه ټيندارى، ناشقى، چ ناشقيا خودى بيت، يان يا ژنكي ت جوان ..
- ۱۵۰ - غه براو سه ماو مه قاليد: غه برا، نه رده - سه ما، عه سمانه - مه قاليد، به حرن.
- ۱۵۱ - فه تل و گه ر: گه ريان وزفرينا چه رخا ناشى ..
- ۱۵۲ - فه له ك: دنيا، يان زانستى فه له كي ..
- ۱۵۳ - فولك: گه مى، سه فينه.
- ۱۵۴ - فه نر: شه مالك، چرا
- ۱۵۵ - قاموش: له ټهن، قه سه ب.
- ۱۵۶ - قه وسا نه بروو: قه وسا نه بروو.

خانی، زانستهك بو بو گهورینا مه عده نیت خراب وچیکرنا
ییت باش، ئانه کو کیمیا کهفن ..

خانی گوتی به [حه زکر مه بیینه کیمیاگه ر]، ئارمانجا
وی یا ره مزیه، دفتیت مه عده نیت مه ییت خراب و بی
بها بیته گهورین بو ییت باش!!!
۱۶۷ - کان:

مه نجم، ئه و جهی مه عده نا ژنی دهر دئینخن ..
۱۶۸ - کیم عیار:

پاری سفک و ئه رزان، زبرو زیفی کیم عیار.
۱۶۹ - کیم وکاس:

کیم وکوری، کیماسی، عیب ...
۱۷۰ - گه دا:

ژار، هه ژار، بی خودان ..
۱۷۱ - گوری:

قوربان، به فیدا چون ..
۱۷۲ - گوته ند:

دهوات، شاهی، گه را گوته ندنی، گه را دهواتی ..
۱۷۳ - گولاب:

گولاب، ئاڤا گولا ..
۱۷۴ - گول پیره هه دن:

کراس وه کی گولی به ..
۱۷۵ - گولاف:

ئاڤا گولا ..
۱۷۶ - گومراو:

ری لی به رزه بووی، دسه ریدا چووی ..
۱۷۷ - گیرو:

قه مایی، دوا که وتی، باشقه مایی ..
۱۷۸ - گوینده:

ئاخفتن که ر، قه سه که ر، ئه و که سی دئاخفتیت
۱۷۹ - گوین:

بالنده به که، خواندنا وی ره نگه کی دل تهنگی و عاجزینی
دهدت.

ئارمانج پی برونه، کو دخوارن و وه کی کفانان ..
۱۵۷ - قه یسه ری:

ره نگه کی بازارو دوکانایه، قه یسه ری دوو ری زیت
دکانانه دسه رگرتی نه ..

۱۵۸ - که باب ویریانی:

دوو ره نگیت خوارسی نه، نوکه زی هه نه و
دمه علومون .. وه دیاره ل سه ر ده می (خانی) زی
هه بوون ..

۱۵۹ - کادز:

کومه له کا ستیرایه ل ئه سمایی، ده ورو به را وان وه لول
عه ردی دیار دکه ت، تو دیبیزی کایا پیوه کری، له ورا
دیبیزی (کادز) ..

۱۶۰ - کارگه:

جهی کار کرنی، جهی پیشه سازینی.
۱۶۱ - که مهر:

ناف قه ددا مروفا، ناف ته نک، هه ر وه سا بی بوویه ناف
بو که مه را زیری یان زیفی، ئه و ژنک ل ناف تهنگی گرتی
ده دن ..

۱۶۱ - که مهر گاه:

یان که مهر گه ه، ناف تهنگه، ئه و جهی که مهر لی تینه
گریدان ..

۱۶۳ - کرمانج، کرمانجی:

کورد، ئه زمانی کوردی ..
۱۶۴ - کنیر:

داره که، دارنی وی ب ساناهی خوار دبیت، گوپال
ژی تینه چی کرن و هنده تشتیت دی،

۱۶۵ - کولاه:

کولاف، یان هه ر تشته کی بکه نه سه ری خو، خانی بو
رامانا (تانج) ی یا ب کارئینای، تانجا سه ری پاشای ..

۱۶۶ - کیمیاگه ر:

کیمیائی، کیمیایوی، ئه و که سه بی زانستی کیمیایی
دزانیست، هه ژنی گوتنی ئه وه، و (کیمیا) ل سه رده می

- ۱۸۰ - له باله ب:
 تژی، پر، هتالیفا ..
 ۱۸۱ - له ب ته شته:
 لیف تینی، لیف هسك، بو ناشفان تیته گوتن، نه ویت
 لیفیت وان تینییت عیشقی بووین.
 ۱۸۲ - له ب له عل:
 لیف دور، لیفیت جوانیت کچا، مینا له علیت سوور،
 یان دواریت سوور.
 ۱۸۳ - مه خموور:
 سه رخوش، نهو کهسی مهی نه خواری.
 ۱۸۴ - مه سته له یا موده رهس:
 نهو کارنی تیته خواندن و شروفه کرن وشي کرن.
 ۱۸۵ - مه ساحه تا موهمه ندهس:
 نهو پارچه عهردی بیته نه ندازه کرن، و ل دوی زانستی
 نه ندازی موعامه له دگه ل بیته کرن.
 ۱۸۶ - مه ست:
 سه رخوش.
 ۱۸۷ - مه غشووش:
 پارنی قهلب، یی حیله تیدا هاتیه کرن.
 ۱۸۸ - مه ناهی:
 گونه ه، نهو تشتیت خودی نهی ژنی کری.
 ۱۸۹ - مه هپاره:
 پارچیت هه یقی، خانی ب مه به ستا جوانی ب کار
 ینایه، ئانه کو نهو دوو کچ (ستی و زین) وه کی دوو
 پارچیت هه یقی جوان بوون.
 ۱۹۰ - مه ه و خورشید:
 هه یف و روژ.
 ۱۹۱ - ماوهرد:
 ئاڤا گولا، گولاڤ.
 ۱۹۲ - موژده، مرکینی:
 گه هاندنا ناخفتنا خوش بو که سه کی،
 ۱۹۳ - مه یتر:
 نهو که سه یی دهوارا بخودان دکهت بو که سه کی دی،
 سه غبیری و ئالف دان و ئینان و برناوان دکهت.
 ۱۹۴ - ماما:
 مه تل، ره مز، تشتی نه ئاشکهره، ل بهر بهرزه کرن.
 ۱۹۵ - نه خووش، خووش:
 نه ساخ، وساخ، خانی ب هه مان مه به ستی
 ب کار ئینایه.
 ۱۹۶ - ناخوانده:
 نه خواندی، نهو که سی خواندن و نفیسینی نه زانیت،
 وه سفا پیغه مبه ری به.
 ۱۹۷ - نافه:
 ره نگه کی مسکی به، یا بین خوشه.
 ۱۹۸ - نه فت:
 ماده به کی روژه ژ بن نهدی دهر دکه فیت، و پشتی
 بشافتنی گه له ک ره نگیت ماددا ژنی چی دین، و تینه
 سووتن، خانی هه ر ب وی مه به ستی ب کار ئینایه، و دیاره
 ل سه ر ده می وی ژنی هه بوو.
 ۱۹۹ - نه قاش:
 وینه گر، نهو که سی شکلا چی دکهت.
 ۲۰۰ - نه قد:
 نقود، پاره، هه ر وه سا (نه قده ین)، زیرو زیف.
 کو
 پاریت هنگی ژ زیرو زیفی دهاته چی کرن.
 ۲۰۱ - نه ه سه ده ف:
 ئارمانج پی هه ر حه فت ته به قیت نه سمائی نه، ل دوی
 ئایینی ئیسلامی، دگه ل هه ردوو عه ردا.
 ۲۰۲ - نه و باوه:
 فیقی نوی گه هشتی. نوی دهر که فتی.
 ۲۰۳ - نه و ره سته:
 فیقی نوی هاتی، یان نوی گه هشتی
 ۲۰۴ - نه و ره سید:
 تشتی نوی گه هشتی، نوی هاتی.
 ۲۰۵ - نه ینک، ئایینه:

- ۲۱۹ - ھەمەر: ھەر دوو ئىك مەبەستىن، ئاۋىنە، خۇدېك ..
- ۲۰۶ - نىگىن: مېر، مېرى ئىنى، يان ئىنا مېرى، ئىك ئىن و مېرا ...
- ۲۰۷ - نەمەك حەرام: ھەمشىرە: ۲۲۰
- بى ئان و خوتى، نان حەرام، بى ۋەفا. خوشك، ئەوا دگەل يادى ھاتىبە بخودان كرن.
- ۲۰۸ نىكوكار: ۲۲۱ - ھەم قال:
- كارباش، شولېت باش، خودانى كرىارىت باش ئەو كەسە بى مروف دگەل دېھىت ..
- ۲۰۹ - نىگونسەر: ۲۲۲ - ھەم كاسە، ھەم مەشەب:
- سەرنىگون، سەرنخون، سەرچەمىيى ... ئەو كەسە بى مروفى دخوت و ئەدخوت.
- ۲۱۰ - نىشار: ۲۲۳ - ھەمشىن:
- ئەو پارىت ھوردەنە، بى ل سەر سەرى بووكتى بەلاف ئەو پارىت گىژن دەنە بچووكا.
- ۲۱۱ - نىلوفەر: ۲۲۴ - ھەمىيان:
- كولىكەكا بچووكە دناف ئاڧىدا، ھەر گاف بەرى خو توركتى پارا ...
- دەتە رۇژى .. ۲۲۵ - ھەوى، خترە:
- ۲۱۲ - ھات ۋىبات: خانى ھەر دو پەيف ب كارئىناينە، ب كوردى و ھەرەبى، ئەو زەلامى دو ئىن ھەين، ئىك ئوان دېتە ھەويا
- ئەو كرىارىت دى چىين يان چىناين، ئان دى ئىت ئان دى چىت ..
- ۲۱۳ - ھەڧرى، ھەڧال: ۲۲۶ - ھندك:
- ھاورى و ھەڧال ... كىم، يان بچووك، بى قەبارە.
- ۲۱۴ - ھەمتا: ۲۲۷ - ھنگف، ھنگفېن:
- ھەر دو پەيف ئىك رامانى دگەھىن، خوارنەكا زىدە خوشە ئ لەشى مىشېت ھنگفېنى تېتە دەرى ..
- ۲۱۵ - ھەم حال: ۲۲۸ - ھول:
- ئەو كەسە بى حالى ۋى ۋەكى بى مە، ئلاى زىارىفە. تۆپ، تەپە.
- ۲۱۶ - ھەمدەم: ۲۲۹ - ھوما:
- ئەو كەسە بى مروف دەمى خو دگەل دېورىنىت ..
- ۲۱۷ - ھەمزاد: ۲۳۰ - ھەمدەرد:
- ئەو كەسە، بىت دئىك مالى دا بووین، خوشك و برا ..
- ئەو كەسە بى رازو نھىنى مروفى دزانىت، يان مە باۋەرى يا بى ئىناى و بو گوتى ..

- ۲۳۱ - يەكتا:
- ئىك، ئىكى ب تەنى، پەژنە بو خودى مەزن.
- ۲۳۲ - يەك
- ئىك روى، ئىك لا، ئەو مروقى ناخفتن و كرىارىت
وى ئىك بن . . .
- ۲۳۳ - يەك سو:
- يەك سوي، يەك لا، يەك رەخ.
- ۲۳۴ - يوسف:
- يوسف پىغمبەرە، كورى يەغوبى (س)،
پىغمبەرنى ئىسرائىلىيا بو، ب لاوينى نائى خوئى
دەركرى، چىروكا وى ل قورئانا پىروز يا مەلومە . . .
- پەراويز: -
-
- ۱ - مەم و زىن، گىوى موكرىانى، ھەولير ۱۹۶۸، ب
۲۱.
- ۲ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۲
- ۳ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۲
- ۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۵ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۶ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۹، ۱۰ - ژىدەر بەرنى، ب ۲۵
- ۱۱، ۱۲ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۶
- ۱۳، ۱۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۱۵ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۳
- ۱۶، ۱۷، ۱۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۸
- ۱۹، ۲۰، ۲۱ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۲۹
- ۲۲، ۲۳، ۲۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۱
- ۲۵، ۲۶، ۲۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۲
- ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۳
- ۳۲ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۳۳ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۸
- ۳۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۸
- ۳۵ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۳۶ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۸
- ۳۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۳۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۳۹، ۴۰، ۴۱ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۸
- ۴۲، ۴۳ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۴
- ۴۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۵
- ۴۵ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۴۶ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۴۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۷
- ۴۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۸
- ۴۹ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۶
- ۵۰، ۵۱، ۵۲ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۹
- ۵۳ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۰
- ۵۴ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۹
- ۵۵ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۳۹
- ۵۶ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۰
- ۵۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۱
- ۵۸، ۵۹، ۶۰ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۱
- ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶ - ژىدەرنى بەرنى، ب
۴۲.
- ۶۷، ۶۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۴
- ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵ - ژىدەرنى بەرنى،
ب ۴۵.
- ۷۶، ۷۷ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۴۷
- ۷۸ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۵۱
- ۷۹، ۸۰ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۵۲
- ۸۱، ۸۲ - ژىدەرنى بەرنى، ب ۵۴

۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲ -
ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۱.
۱۳۳ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۲.
۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۳ - ۱۵۴.
۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۵.
۱۴۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۹.
۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۸۹.

۱۴۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۹۰.
۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱ - ژیدهرنی
بهرنی، ب ۹۳.
۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۹۴.
۱۵۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۹۵.
۱۵۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۹۶.
۱۵۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۹۸.

۱۵۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۰.
۱۶۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۵۲ - ۱۰۱.
۱۶۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۳.
۱۶۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۴.
۱۶۳، ۱۶۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۵.
۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۶.

۱۶۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۲۴.
۱۶۹، ۱۷۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۰۸.
۱۷۱، ۱۷۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۱۰.
۱۷۳، ۱۷۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۱۰.
۱۷۵، ۱۷۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۲۳.
۱۷۷، ۱۷۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۲۶.
۱۷۹، ۱۸۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۲۸.
۱۸۱، ۱۸۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۲۹.

۸۳، ۸۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۵۵.
۸۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۱.
۸۶، ۸۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۲.
۸۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۶.
۸۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۷.
۹۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۸.

۹۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۵.
۹۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۸.
۹۳ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۶.

۹۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۸ - ۶۹.
۹۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۹ - ۷۰.
۹۶ - ۹۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۰.

۹۸، ۹۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۲.
۱۰۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۶۹.
۱۰۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۴.

۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۴.
۱۰۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۵.

۱۰۶ - ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب
۷۶.

۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب
۷۷.

۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۸.
۱۱۹، ۱۲۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۷۹.

۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب
۸۰.

- ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۰.
- ۱۸۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۱.
- ۱۸۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۲.
- ۱۸۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۴.
- ۱۸۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۷.
- ۱۹۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۰.
- ۱۹۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۲.
- ۱۹۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۳۸.
- ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۳.
- ۱۹۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۴.
- ۱۹۷، ۱۹۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۵.
- ۱۹۹، ۲۰۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۶.
- ۲۰۱ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۷.
- ۲۰۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۴۹.
- ۲۰۳ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۰.
- ۲۰۴، ۲۰۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۲.
- ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۳.
- ۲۰۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۵.
- ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۵.
- ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۶.
- ۲۱۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۷.
- ۲۱۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۵۹.
- ۲۱۸، ۲۱۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۶۰.
- ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۶۶.
- ۲۲۳، ۲۲۴ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۰.
- ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۱.
- ۲۲۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۳.
- ۲۲۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۷.
- ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۸.
- ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۹.
- ۲۳۷ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۸۱.
- ۲۳۸ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۸۰.
- ۲۳۹ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۸۱.
- ۲۴۰ - ژیدهرنی بهرنی، ب ۱۷۹.
- نافییت هندهك ژیدهران، ئەوێت مفايهكێ كیم یان زینە
ژی هاتی به وەرگرتن: -
- ۱ - فەرهنگا عمید - فارسی فارسی -
- ۲ - فەرهنگا طلائی - فارسی عەرهبی -
- ۳ - فەرهنگا المنجد - عربی عربی -
- ۴ - فەرهنگا مختار الصحاح - عربی عربی -
- ۵ - فەرهنگا زهبيحی، - كوردی كوردی -
- ۶ - فەرهنگا ئەستیرهگهشه - كوردی كوردی -
- ۷ - فەرهنگا جهگهرخوين - كوردی كوردی -
- ۸ - د. مارف خزندهار، ديوانی نالی وفەرهنگی نالی.
- ، - صادق بهاءالدين، ئیدیهمیت كوردی.
- ۱۰ - علاءالدين سجادی، دهستوور وفەرهنگی زمانی
كوردی - عەرهبی - فارسی -
- ۱۱ - جلال محمود علی، «ئیدیوم» له زمانی
كوردی دا...
- ۱۲ - عزیز گهردی، پهوانیژی له ئەدهبی كوردی دا.
- ۱۳ - د. عزالدین رسول، أحمدی خانی شاعراً ومفكراً.
- ۱۴ - د. نەسرین فەخری، لیکسیکۆلۆگیا، گوشارا
روشنییری نوێ، هەرسێ هژماریت.
- ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵
- ۱۵ - د. علي القاسمی، مقدمة ف علم المصطلح..
- ۱۶ - هژمارهك ژ گوشارو كورانگههیت من ل كوشارو
روژناما، دهبارهی مههم و زینا خانی...

المصطلحات الأدبية في "مم وزين"

فان

رشيد فندي

الذائعة الصيت (مم وزين) فحسب، من دون سائر نتاجه، وذلك لروعة (مم زين) من جهة، وتوخياً للاختصار والاكتفاء المتناسب من جهة اخرى . .

ولدى مبادرتنا لدراسة المصطلحات الواردة في شعره، ألفيناها غزيرة، بحيث لم يكن من الحكمة ان تستوعبها دراسة يحسب فيها حساب الصفحات في هذه المجلة، لذا أشرنا التقييد بدراسة قسم منها، تاركين غيرها من المواضيع كالمصطلحات الفلكية والعلمية والموسيقية والطبية والفلسفية والصوفية لبحوث ودراسات مقبلة بعونه تعالى . .

ومن نافلة القول ان نذكر، ان دراسة المصطلحات الادبية لدى خاني تقيدنا، لامن حيث دراسة الشاعر فحسب، بل توجز لنا، سائر المصطلحات الايبية الواردة والمتداولة في زمانه لدى غيره من الشعراء الكرد، لابل حتى الشعراء من الشعوب المتجاورة، وبالتالي تجعلنا مطلعين على خطوات التطور التي مربها الادب الكردي منذ تلك القرون وحتى الآن . -

وبنتيجة الدراسة، يظهر لنا أن (خاني) كان ذا إطلاع كافٍ على آداب الشعوب الشرقية، واستعمل المصطلحات تلك بأشكال مختلفة، فبعضها أجنبية وظفها في شعره، وبعض آخر منها إستعملها إستعمالاً كردياً مخضعاً إياها لدساتير وقواعد لغته، والقسم الآخر كان كردياً خالصاً، وبذلك أثر خاني على من أتى بعده من الشعراء الكرد في موضوع المصطلح الأدبي، وأبقى تأثيره لقرون من بعده . .

يستأثر موضوع دراسة المصطلح الادبي باهتمام كبير في الآداب المختلفة، إذ أن دراسة المصطلح تنبىء عما تتضمنه أية لغة من اللغات في العالم من قوة في البلاغة وعمق في المضمون وأداء سليم في سائر استعمالات تلك اللغة . . لذا نقول ان اللغة الكردية كسائر اللغات لها من المصطلحات الادبية، لابل حتى العلمية، مما يفصح عن عملية الابداع الجارية على تلك اللغة في سائر مراحل تطورها على مدار التاريخ . .

ولعل الصفة البارزة للأدب الكردي انه أسوة بالآداب الاخرى، خضع لعملية التلاقح الطبيعية بين سائر اللغات المتجاورة، فأخذ وأعطى من المصطلحات الادبية الكثير، لذا نرى الادب الكردي الكلاسيكي عامراً بالمصطلحات الادبية التي كانت تتجاور معه، كالعربية والفارسية والتركية، . . وهذا الأمر لايشكل عيباً ونقصاً في اللغة الكردية، بقدر ما هو عنصر نجاح وفاعلية وتطور وديناميه، لابل تنبىء عن مدى قوة وسعة إطلاع شعرائنا الكلاسيك على الآداب الاخرى، وإخضاع مصطلحاتها الادبية وجعلها في خدمة اللغة الكردية والشعر الكردي الذي خضع منذ ذاك لعملية تطور ملحوظ . .

ولقد أخذنا في هذه الدراسة من الشعراء الكلاسيك، شاعراً معروفاً ورسيناً في لغته الشعرية، هو الشاعر العظيم (أحمدي خاني) [١٦٥٠ - ١٧٠٧]، ودرسنا رثعته الشعرية